

Seksuālas vardarbības sekas un pazīmes

*Kas jāzina sociālajam
darbiniekam*

Bērnu seksuāla vardarbība ir bērna iesaistīšana seksuālās darbībās, kuras viņš pilnībā neizprot, nespēj dot apzinātu piekrišanu, vai kurām bērns nav atbilstoši sagatavots un nevar dot piekrišanu, vai kas pārkāpj likumus vai sabiedrības tabu.

Šīs darbības var tikt veiktas starp bērnu un pieaugušo, vai citu bērnu, kurš pēc vecuma vai attīstības ir pārāks, atrodoties atbildības, uzticības vai varas attiecībās, un šīs darbības ir paredzētas, lai saņemtu seksuālu stimulāciju vai apmierinājumu.

Seksuālās vardarbības definīcija

*Pēc vardarbības veida (kontakta-bez kontakta);

- dzimumkontakts
- bērna ķermeņa aizskaršana
- bērna privātuma pārkāpšana
- bērna pakļaušana cita seksualitātei
- bērna seksuālā ekspluatācija

*Pēc vardarbības vides (tieši - virtuāli)

*Pēc vardarbības veicēja (pazīstams-svešs; pieaugušais-vienaudzis)

Seksuālās vardarbības klasifikācija

- *Dzimums
- *Vecums
- *Attīstības traucējumi
- *Iepriekšēja vardarbības pieredze
- *Nabadzība, neatbilstoša uzraudzība, vāja sociālā atbalsta sistēma, ģimenes stressi u.c.

Seksuālās vardarbības riska faktori

*Pēc parādīšanās (īstermiņa-ilgtermiņa)

*Pēc noturība (pārejoši-paliekoši)

*Pēc ietekmes sfēras (kognitīvi, medicīniski, sociāli, emocionāli, uzvedībā).

Seksuālās vardarbības seku klasifikācija

- *PTS (trauksme, depresija, disociācijas)
- *Vainas, kauna izjūta
- *Paškaitējoša uzvedība, pašnāvības domas, rīcība
- *Ēšanas traucējumi
- *Personības traucējumi
- *Izstumšana, noliegšana
- *Uzvedības problēmas
- *Neatbilstoša seksuāla uzvedība, seksuālas problēmas
- *Atkarības vielu lietošana
- *Upura/varmākas loma, attiecību problēmas
- *Psihosomatiskas saslimšanas, somatiskas raizes
- *Traumas
- *Zemi akadēmiskie sasniegumi

Tipiskākās sekas

Normāla <i>brīvprātīga, epizodiska, pārtraucama</i>	Problemātiska <i>sāpīga, savainojoša, piespiedu, vairākkārtīga</i>
Savu ģenitāliju aizskaršana/masturbēšana	Specifisku seksuālu darbību veikšana vai runāšana par to
Apskata un aizskar citu ģenitālijas	Atkārtoti ievada objektus ģenitālijās
Rāda citiem savas ģenitālijas	Aizskar citu ģenitālijas ar muti
Aplūko citu kailos ķermeņus	
Imitē pieaugušo darbības, skūpstās, apkampjas u.c.	Imitē seksuālu aktu

Problemātiska un normāla seksuāla uzvedība

- * Labi funkcionējoša ģimene
- * Vienaudžu atbalsts
- * Apkārtējās sociālās vides atbalsts
- * Iejūtīga sistēmas (institūciju) aizsardzība/atbalsts
- * Individuālais dzīves spēks

Aizsargājošie faktori

*Nav sociālā statusa viennozīmīgu raksturojumu

1. Viņam ir motivācija seksuāli izmantot bērnu - pārliecība, ka tas apmierinās viņa seksuālās vai emocionālās vajadzības
2. Iekšējo ierobežojumu pārvarēšana - dažkārt ar atkarību izraisošu vielu palīdzību, kā arī iekšēju sevis pārliecināšanu
3. Ārēju ierobežojumu pārvarēšana - upura atrašana, situācijas izveidošana
4. Bērna pretestības pārvarēšana - manipulācijas, piekukuļošana, draudi.

Seksuālās vardarbības veicēji

*Visām pazīmēm ir tikai varbūtības raksturs un tās var norādīt uz citām problēmām/izskaidrojumiem

*Bērnam, kurš ir cietis no seksuālas vardarbības var nebūt neviena no “raksturīgajām” pazīmēm

Kā atpazīt seksuālas vardarbības upuri?

- * Bērns stāsta par seksuālu vardarbību
 - * Vecumam neatbilstošas zināšanas par seksu
 - * Seksuālās uzvedības problēmas
 - * Neizskaidrojams uzvedības regress
 - * Neizskaidrojamas/nepamatotas uzvedības problēmas
 - * Izvairīšanās no kontakta ar noteiktu cilvēku
 - * Prostitūcija, seksuāla piedāvāšanās
 - * Sūdzības par sāpēm/diskomfortu ģenitāliju rajonā, to savainojumi
-
- * STS, grūtniecība

Tipiskās pazīmes

- *Lielāka daļa bērnu pieņem lēmumu, vai viņi to atklās vai nē
- *Lielāka daļa bērnu pieņem lēmumu, kam viņi teiks un kam nē
- *Jaunāki bērni atklāšanai biežāk izvēlas vecākus vai citu pieaugušo kam uzticas, vecāki bērni izvēlas draugu
- *Liela daļa bērnu nogaida ar atklāšanu
- *Tas vai vēlāk bērns apstiprinās savu pieredzi, būs atkarīgs no pirmās reakcijas

Seksuālās vardarbības pieredzes atklāšana

Veids kādā bērns reaģē uz seksuālo vardarbību. Bērns var piedzīvot visus vai tikai dažus sindroma simptomus.

***Slepenība/paturēšana noslēpumā**

bailes no varmākas, bailes no vardarbības atkārtotšanās, no vecāku zaudēšanas, alianses izveidošana un noslēpuma glabāšana.

***Bezpalīdzība**

bērni pēc savas būtības ir pieaugušo pakļautībā, līdz ar to viņi paši nespēj izklūt no bīstamas situācijas, pat, ja viņi mēģina. Rezultātā viņi pārstāj mēģināt sevi aizsargāt tiešā veidā un kļūst izvairīgi, pielīpošo vai disociēti.

***Sevis ieslodzīšana un pielāgošanās**

nespējot situāciju mainīt, bērni tai pielāgojas, pieņem situāciju un koncentrējas uz izdzīvošanu, attīstot spēka un kontroles izjūtas ilūziju, uzņemoties vainu vai disociējot un bloķējot atmiņas

**Bērnu seksuālās vardarbības
pielāgošanās sindroms**

*Novēlota, pretrunīga un nepārlicecinoša atklāšana

vardarbības atklāšana var izraisīt akūtu krīzi, tā var būt saistīta ar spēcīgu trauksmi, sadrumstalotām, fragmentārām atmiņām, pretrunīgu, niecīgu un neatbilstīgu informāciju, kas var izklausīties nepārlicecinoši.

*Atteikšanās no palīdzības

atklājot vardarbību, bērns var izjust vainas, baiļu, nodevības vai apjukuma izjūtas. Bērni cenšas panākt jau zināmās situācijas nemainību neatkarīgi no tā, cik sāpīga tā ir, jo pārmaiņas biedē vai piedāvātās perspektīvas neatbilst bērna vajadzībām.

**Bērnu seksuālās vardarbības
pielāgošanās sindroms**

- * Saglabāt mieru
- * Sniegt atbalstu
- * Nodrošināt privātumu
- * Izmantot aktīvo klausīšanos
- * Pierakstīt bērna teikto
- * Pateikties bērnam, ka viņš to ir pastāstījis
- * Pateikt bērnam, ka viņš nav vainīgs notikušajā
- * Izvairīties no liekas jautājumu uzdošanas, tikai ziņojumam nepieciešamā (kas notika, kas to izdarīja, kur un kad tas notika)

Ko darīt, kad bērns atklāj
seksuālu vardarbību?

- * Nereagēt redzami negatīvā veidā (dusmīgi, šokēti, bēdīgi, neticīgi)
- * Nepārtraukt bērnu un nelūgt bērnam pārtraukt stāstīt.
- * Nepiedāvāt bērnam apbalvojumu vai nesolīt sodus, ja viņš stāstīs/nestāstīs
- * Nelūgt bērnam to pastāstīt citiem cilvēkiem
- * Neprasīt bērnam izskaidrot kā vai kāpēc tas notika
- * Nejautāt uzvedinošus jautājumus
- * Nedot solījumus, ko jūs nevarat izpildīt.

Ko nedarīt, kad bērns atklāj
seksuālu vardarbību?

*Ētiskie aspekti

*Praktiskie aspekti

Neskaidrie gadījumi

- * Plānošana
- * Hipotēzes izvirzīšana
- * Informācijas vākšana
- * Informācijas pārbaudīšana
- * Izvērtēt varbūtību
- * Novērtēt un pieņemt lēmumu

Lēmuma pieņemšanas process

* Plānošana

- * Izlemt, ar ko tikties, kādi dati būs svarīgi, kāds ir mērķis un kādas ir uzdevuma robežas, kas jau ir, bet kas vēl nepieciešams

* Hipotēzes izvirzīšana

- * Jāapsver visas iespējamās hipotēzes, jābūt atvērtam pierādījumu vākšanai. Kāda no hipotēzēm jāizvirza par prioritāru vai jāizslēdz tikai tad, ja tam ir skaidri pierādījumi. Hipotēzes var tikt mainītas.
- * Labas hipotēzes pazīmes:
 - * Skaidri formulēta, lietojot precīzus apzīmējumus
 - * Apgalvojumi ir savstarpēji loģiski saistīti
 - * Iekļauj vai nav pretrunā ar jau zināmo informāciju
 - * Satur informāciju par ietekmējošiem faktoriem
 - * Identificē faktorus, kas palielina risku turpmākai vardarbībai
 - * Norāda uz skaidru rīcības plānu, kā arī uz rīcības veidiem, no kuriem vajadzētu izvairīties

* Informācijas pārbaudīšana

- * Tas ir kopīgs process ar klientu. Klientam jāzina par datu vākšanā izmantotajiem avotiem, lai gan ne vienmēr viņam tiek lūgta atļauja.
- * Identificētajām problēmām ir jāsaistās ar savāktajiem datiem. Ir tendence vākt pārāk daudz informācijas, kas nav atbilstoša. Jāieņem neitrāla nostāja.
- * Apkopojot informāciju, meklēt atbildi:
 - * Kādu funkciju symptoms veic ģimenes stabilizēšanai?
 - * Kā ģimene darbojas, uzturot simptomu?
 - * Kāda ir galvenā tēma, ap kuru problēma tiek organizēta?
 - * Kādas būs pārmaiņu sekas?

* Izvērtēt varbūtību

- * Komandas darbs, kurā visi dalās ar pierādījumiem attiecībā uz hipotēzēm. Vienojas par stratēģijām pārmaiņu panākšanai vai risku pārvaldīšanai, par ko nepieciešams savākt papildus informāciju.
- * Risku novērtēšanas kontrolsaraksts, lai noteiktu jomas, kurās jāpārbauda informācija un palīdz pieņemt pareizāko lēmumu, kas radīs mazāko kaitējuma varbūtību nākotnē:
 - * Par ko ir šaubas?
 - * Par kāda veida vardarbību ir aizdomas?
 - * Kā personīgā attieksme un vērtības ietekmē spriedumus, uzvedību?
 - * Vai ir konstatēti savainojumi ?
 - * Vai konstatētās situācijas ir noturīgas vai epizodiskas?
 - * Kad un kā bērns ir pakļauts riskam?
 - * Vai savainojumi / riskantās situācijas radās spontānas rīcības vai nolaidības rezultātā?
 - * Vai iesaistīto skaidrojumi saskan ar citiem pierādījumiem?
 - * Ko bērns nozīmē ģimenei?
 - * Kāds ir bērna viedoklis / vajadzības / vēlmes?
 - * Kādas ir pārmaiņu iespējas ģimenē?
 - * Ar kādu varbūtību tas varētu atkārtoties?
 - * Cik lielā drošībā ir bērns?
 - * Cik novēršams ir konstatētie riski? Kādas ir iespējas?
 - * Cik nopietnas ir iespējamās sekas?

*Novērtēt un pieņemt lēmumu

*Ieteikumu un stratēģiju izstrāde īstermiņam un ilgtermiņam, aptverot visus iesaistītos gan cilvēkus, gan sistēmas.

Paldies par uzmanību!